

Res est admirabilis

Middeleeuwse Polyfonie - tweestemmig

Louis Krekelberg

Sequentia de Sancta Maria uit Graduel de Fontevrault fol.238rv-239r nr. 475-476-477.

Het is een van de drie polyfone werken uit dit graduale.

DE TEKST

1. Res est **admirabilis**, virgo **venerabilis** parit, sed **intacta**.
2. Sine viri **coitu** plena sancto **spiritu** genitrix **est facta**.
3. Cauline de **supero** rore **salutifero** venter **fecundatur**.
4. Peperit **fecunditas** et sacra **virginitas** integra **servatur**.
5. Sicut ros in **gramine** descendit in **virgine** verbum summi **patris**.
6. Patrem non **deseruit** et mortalem **induit** formam alvo **matris**.
7. Sicut terram **pluvia** sic divina **gratia** virginem **fecundat**.
8. Sanctus eam **spiritus** a peccato **penitus** abluit **et mundat**.
9. Non est opus **hominis** sed est opus **numinis** et magne **virtutis**.
10. Concipit **exgenerat** que virum **non noverat** auctorem **salutis**.

A....men.

1. Welk hoogstaande gebeurtenis, een waardige maagd brengt een kind voort, maar door geen man aangeraakt.
2. Zonder samenkomst met een man is zij vervuld van de Heilige Geest.
3. Haar schoot bevrucht door een door de Heilige Geest uitgestorte hemelse dauw.
4. Vruchtbaarheid is haar gegeven en haar heilige maagdelijkheid bleef gevrijwaard.
5. Als dauw op het gewas komt het woord van de allerheiligste Vader over deze maagd.
6. Gehecht aan de Vader bekleedde het zich met de vleselijke vorm van de moederschoot.
7. Zoals de aarde beregend wordt, zo heeft de goddelijke genade de maagd bevrucht.
8. De Heilige Geest heeft haar gereinigd en van zonde gezuiverd.
9. Geen menselijk werk maar van goddelijke invloed en van grote deugd.
10. De Heilsbrenger werd in haar gebracht en uit haar geboren, zij kende geen man.

A....men

Vertaling: Dr. François Carré

Res est *Admirabilis* is een middeleeuwse Latijnse sequentiehymne die wordt toegeschreven aan Aliénor de Bretagne, ook bekend als Eleanor van Bretagne. Deze hymne is te vinden in het Graduel de Fontevrault, een manuscript uit ongeveer 1255 dat voornamelijk gregoriaanse gezangen bevat die verband houden met de abdij van Fontevrault.

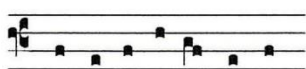
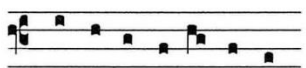
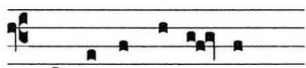
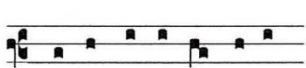
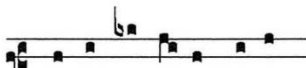
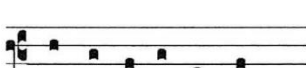
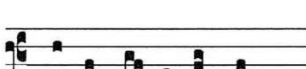
Gezien de inhoud en de religieuze context is het zeker passend om dit gezang als een kerstgezag te beschouwen. De Latijnse tekst vertelt het wonderbaarlijke verhaal van de maagdelijke geboorte van Jezus. Het beschrijft hoe de eerbiedwaardige Maagd (Virgo venerabilis) zonder gemeenschap met een man (sine viri coitu) zwanger werd door de Heilige Geest (plena Sancto Spiritu) en de moeder van Jezus werd (genitrix est facta).

DE MELODIE

De componist van dit graduale heeft een eigen stijl ontwikkeld.

In mijn eerdere studie “**Sequentia de Nativitate Natus est hodie Dominus**”, uit hetzelfde graduale, maakt hij gebruik van zes kleine melodiefragmenten. In deze compositie zijn het er acht. De componist houdt van herhaling. De melodiefragmenten van de cantus firmus, die duidelijk in de benedenstem ligt, worden op allerlei manieren met elkaar verbonden en herhaald.

Melodiefragmenten:

a		
b		b'
c		c'
d		
e		
f		
g		
h		

Zo ontstaat het volgende melodieschema van de **cantus firmus**:

vers 1	a b c	Het heeft iets kunstmatigs om zo de melodietjes aan elkaar te plakken. Toch is hier sprake van een mooi opgebouwde protusmelodie. Niet overal consequent en daarom ben ik zo vrij geweest om op enkele plaatsen correcties aan te brengen. Niet iedereen hoeft het daarmee eens te zijn. Daarom geef ik in de voetnoten aan hoe (en waarom) ik veranderingen heb aangebracht.
vers 2	a b c	
vers 3	c' b c	
vers 4	c' b c	
vers 5	d b' c	
vers 6	d b' c	
vers 7	e f g	
vers 8	e f g	
vers 9	d b' h	
vers 10	d b' h	

A....men

Het heeft iets kunstmatigs, deze manier van componeren. Toch is het resultaat een mooi gregoriaans gezang met een mooi opbouw naar het slot: het rijk versierde Amen.

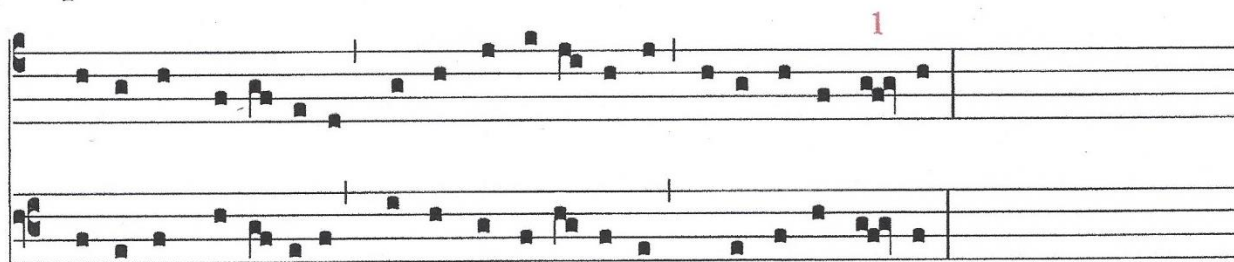
DE CONDUCTUS

We hebben te maken met een tweestemmige compositie die ook wel **conductus** genoemd wordt. Er is geen ontleende c.f. aanwezig: alle stemmen, ook de tegenstem zijn vrij gevonden, zijn gelijkwaardig en hebben dezelfde tekst en hetzelfde ritmische schema.

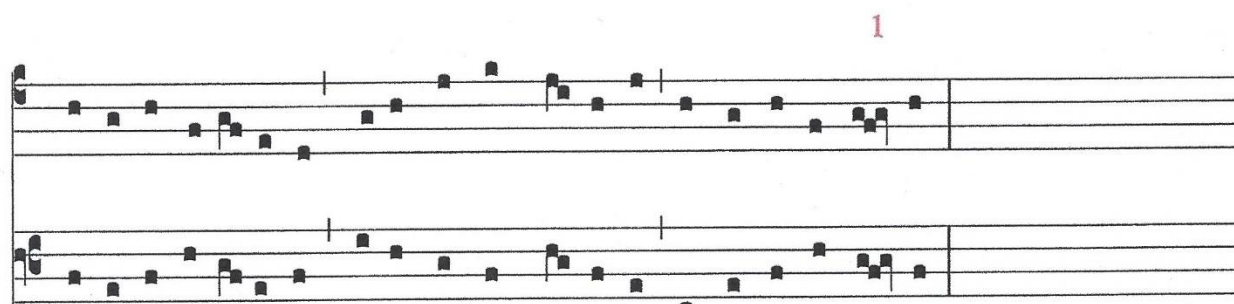
Voor iemand die nieuwsgierig is naar het ontstaan van de meerstemmigheid is dit gezang een mooi voorbeeld. “Aan den lijve” kun je ervaren hoe vroege meerstemmigheid klinkt. En voor het koor zelf is het een prachtige gehooroefening.

Hoewel het een middeleeuwse compositie is, past het goed bij de kersttraditie en kan het opgenomen worden in kerstvieringen en concerten.

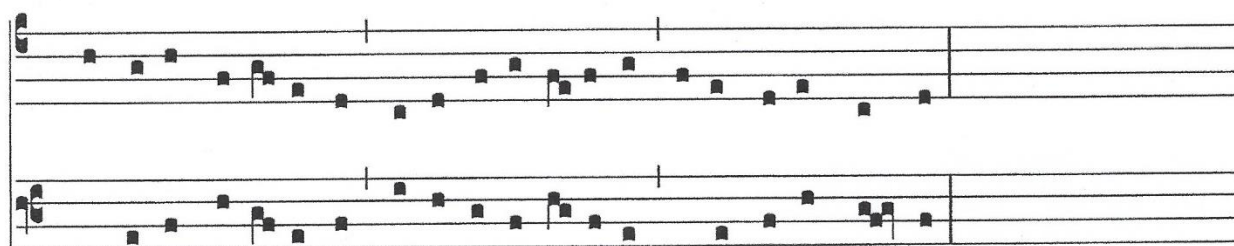
Seq.: Res est admirabilis

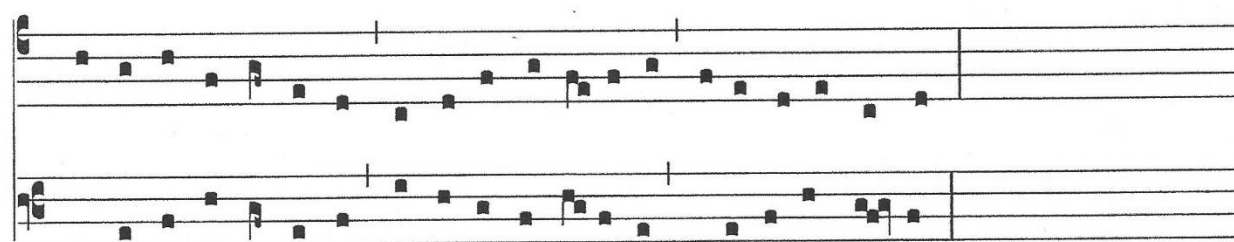
1. Res est admi-rá-bi-lis vir-go ve-ne-rá-bi-lis pā-rit sed in-tá-cta.

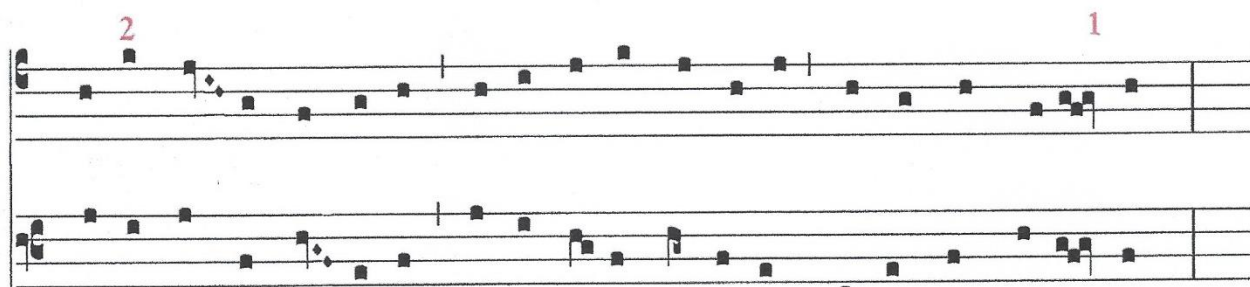
2. Si-ñe vi-ri có-i-tu, ple-na sancto spí-ri-tu gé-ni-trix est fá-cta.

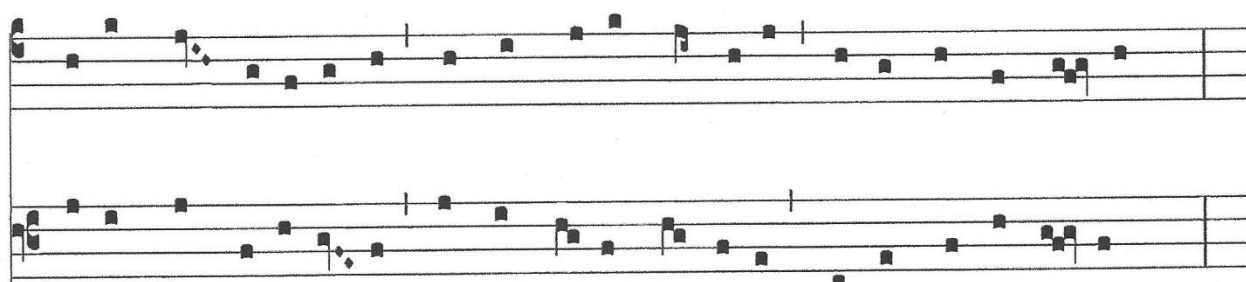
3. Cáu-li-ne de sũ-pe-ro-ro-re sa-lu-ti-fe-ro venter fe-cun-dá-tur.

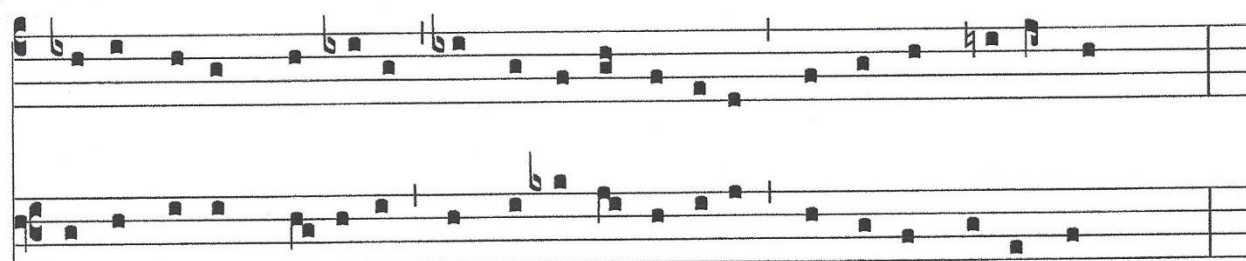
4. Pé-pe-rit fe-cún-di-tas et sacra vir-gí-ni-tas ín-te-gra ser-vá-tur.

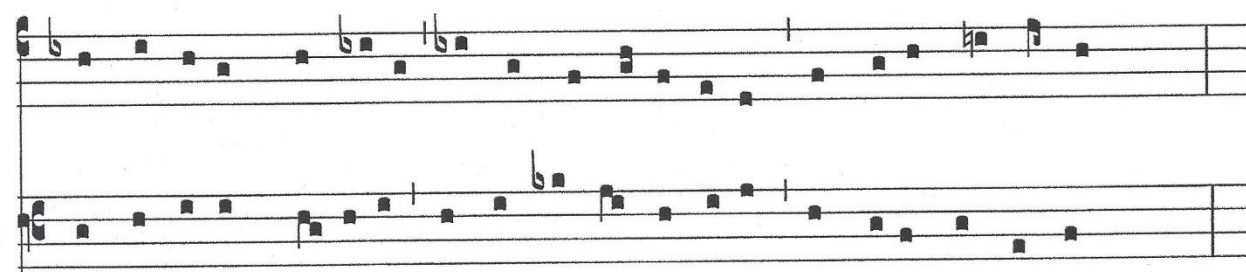
5. Sic-ut ros in grá-mi-ne de-scéndit in vír-gi-ne ver-bum summi pa-tris.

6. Patrem non de-sé-ru-it et mor-tá-lem in-du-it formam al-vo ma-tris

7. Sic-ut ter-ram plú-vi-a sic di-vi-na grá-ti-a vír-gi-nem fe-cún-dat.

8. Sanctus e-am spí-ri-tus a pec-cá-to pé-ni-tus áb-lu-it et mun-dat.

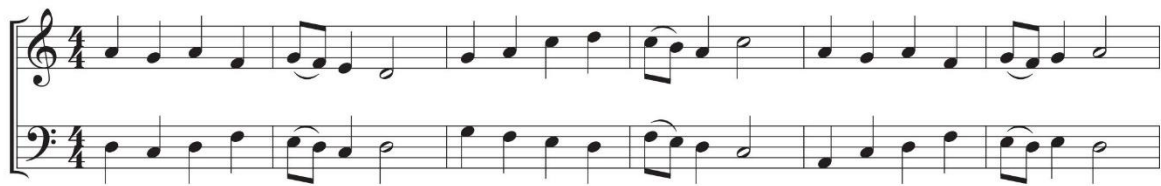
9. Non est o-pus hómi- nis sed est o- pus númi- nis et ma-gne vir- tú- tis.

10. Con-ci- pit ex- gé- ne- rat, que vi- rum non nó- ve- rat, auc- tó- rem sa- lú- tis.

A- men.

1. De enkele *sol* is weggehaald en vervangen door een *sol-fa-sol* porrectus, na vergelijking met enkele parallelplaatsen (***ma-tris*** en ***A-men***). Ook vergemakkelijkt deze correctie het tweestemmig zingen.
2. Deze *do* gaat in tegen de regels van de contrapunt. De parallelplaats ***Pa-trem*** laat zien dat *re* de juiste noot is.
3. De *mi-fa* podatus lijkt een schrijffout en is vervangen door een *re-mi* podatus zoals in de parallelplaats ***sa-lu-tis***.
4. De enkele *mi* is vervangen door een *mi-re* clivis. De *do* in de discant is veranderd in een *si*. Zie parallelplaats ***ma-gne***.
5. Deze *fa-mi-fa* podatus lijkt mij een schrijffout. Vergelijk: ***Pa-tris***, ***Ma-tris***, ***in-tac-ta***, est ***fac-ta***.

Sequentia de Sancta Maria

Res est ad-mi-ra-bi-lis, vir-go ve-ne-ra-bi-lis pa-rit sed in-tac-ta.
Si-ne vi-ri-co-i-tu ple-na san-cto spi-ri-tu ge-ni-trix est fac-ta.

Cau-li-ne de-su-pe-ro ro-re sa-lu-ti-fe-ro ven-ter fe-cun-da-tur.
Pe-pe-rit fe-cun-di-tas et sa-cra vir-gi-ni-tas in-te-gra ser-va-tur.

Si-cut ros in-gra-mi-ne de-scen-dit in vir-gi-ne ver-bum sum-mi pa-tris.
Pa-trem non de-se-ru-it et mor-ta-lem in-du-it for-mam al-vo ma-tris.

Si-cut ter-ram plu-vi-a sic di-vi-na gra-ti-a vir-gi-nem fe-cun-dat.
San-ctus e-am spi-ri-tus a pec-ca-to-pe-ni-tus a-blu-it et mun-dat.

Non est o-pus ho-mi-nis sed est o-pus nu-mi-nis et ma-gne-vir-tu-tis.
Con-ci-pit ex-ge-ne-rat que vi-rum non no-ve-rat auc-to-rem sa-lu-tas.

A - - - - - men.

L.K.

Dr. François Carré: Vertaling

Jan Lipsch: Kwadraatnotatie

Bert van Cruchten: Moderne partituur

Marg Vroomen: Lay-out en eindredactie

Louis Krekelberg: Restitutie en verantwoording

Maasbracht, augustus 2024